SKOGSINSEKTERS HÄRJNINGAR

AF

J. MEVES.

Det torde möjligen intressera en del af tidskriftens läsare att erhålla en sammanfattning för de tio åren 1876--1885 af de officiela berättelser, som skogsstatens tjänstemän afgifvit i fråga om de för skogen skadliga insekternas uppträdande.

Melolontha vulgaris.

Om härjningar af ollonborren föreligga meddelanden naturligtvis endast från landets sydligare delar. Så inberättas från *Vadsbo revir* (Vestergötland), att år 1876 i de mot söder belägna trakterna af Göta kanalbolags skogar, hvarest äfven löfskog finnes, insektens larver angripit 2 à 4-åriga vackra planteringar, som däraf tagit ej så obetydlig skada; och hafva de sedermera ånyo i samma revir uppträdt år 1884 och skadat tallplantor. — I *Åhus revir* (Skåne) på kronoparken Rickarum hafva år 1881 larverna till den grad hindrat de verkstälda barrskogsplanteringarnes fortkomst, att endast 25 % af de utsatta plantorna kunnat fortlefva; i allmänhet har insekten särdeles i trakter, där sandjorden förherrskat, sagda år förekommit i oerhördt antal. Förödelsen har sedermera alltjämt fortgått, ehuru år 1883, då skalbaggen svärmade på sagda kronopark, under lektor A. E. HOLMGRENS ledning insamlats och dödats omkring 400,000 individer. Jämför i öfrigt tidskriftens årg. 5, häft. 1 o. 2,

sid. 43. — Skador af ollonborren omförmälas vidare för åren 1884 och 1885 i *Engelholms*, 1884 i *Malmöhus* och 1885 i *Hallands revir*.

Melolontha solsticialis.

Någon betydligare skada af pingborren omförmäles endast från Gotland, där den år 1883 lärer hafva angripit tallkulturer på Skogsholms kronopark.

Hylobius abietis.

Skogstjänstemännens uppgifter om denna för skogskulturen synnerligen farliga snytbagges framfart äro ganska talrika, och förekomma, om man undantager de sydligaste provinserna, från alla delar af landet. Så omförmäles från *Torneå revir* år 1877, att på Öfver-Torneå kronopark å en grusås, hvilken efter öfvergången brand var beväxt med 6 à 7-åriga tallplantor i lagom tätt bestånd, plantorna, hvilkas toppskott allmänt blifvit två år förut förstörda och ersatta af sidoskott, i sitt iråkade sjukliga tillstånd så fullständigt angripits af snytbaggen, att knappast någon af insekten oberörd planta kunde påträffas. År 1878 förstördes å *Jockmocks revir* på 500 tunnland en vacker tallåterväxt, uppkommen efter en 7 år förut timad skogseld. — I allmänhet beaktas han dock föga i Norrland, enär skogsodlingar, å hvilka han hufvudsakligen bedrifver sitt ofog, därstädes mera sällan förekomma. Däremot är han i hela öfriga landet, med undantag möjligen af de sydligaste provinserna, det svåraste plågoriset för skogsmannen, som ej blott medelst användande af lämpliga kulturmetoder, utan äfven ofta genom insektens fångande i stor skala måste energiskt ingripa, på det ej mödosamma och dyrbara skogsodlingar må hemfalla åt fullständig förstörelse. Den fullbildade insektens insamling sker vanligen genom s. k. fångbarkar, nämligen färska granbarkar, som om våren med bastsidan läggas på marken vanligen med en liten frisk tallqvist under sig och något nedtyngas med stenar; lockade af kådlukten samla sig snytbaggarne därunder samt bortplockas och dödas. —

Vi inskränka oss till att här nedan såsom exempel på insektens uppträdande anföra tre skilda orter, nämligen kronoparken *Böda* i nordligaste delen af Öland, hvarest insekten var mycket besvärlig redan före 1876, en kronopark och ett par häradsallmänningar i *Örbyhus revir*, norra Upland, där dess skadliga inflytande väckte uppmärksamhet först sistnämda år, och *Slättbygds revir*, mellersta Vestergötland, där en härjning började omkring år 1879. Som antalet af de genom skogstjänstemännens försorg insamlade fullbildade insekterna torde gifva en god mätare på insektens uppträdande i massa under olika år, meddelas här en tablå däröfver, omfattande de tio åren 1876—1885:

År	*Insamlade snytbaggar, antal:*		
	Böda	Örbyhus rev.	Slättbygds rev.
1876	189,000	—	—
1877	119,500	25,500	—
1878	135,500	28,000	—
1879	132,000	37,500	5,500
1880	224,000	49,000	55,000
1881	263,500	59,500	130,000
1882	267,000	45,500	181,000 + 60 liter
1883	347,000	89,000	541.500
1884	418,500	77,900	203,000
1885	440,000	105,000	140,000 + 4 liter

Häraf synes framgå, att å Böda snytbaggen varit, med undantag af små fluktuationer åren 1877—79, stadd i jämn ökning oaktadt jägmästaren J. E. BOHMANS synnerligen energiska krigsföring emot honom, att nästan samma förhållande egt rum i Örbyhus revir, där dock något nedgående iakttagits åren 1882 och 1884, samt att i Slättbygds revir höjdpunkten varit förlagd till åren 1882—84, för att därefter åter nedgå. Att dylika insamlingar ej kosta kronan så litet, är tydligt; så har ensamt för Böda kronopark under de tio åren för ändamålet utgifvits öfver 4,000 kronor. Förutom detta har ock en betydlig mängd larver

och puppor förstörts sålunda, att obarkade tall- eller granstänger snedt nedstuckits i jorden, hvarefter snytbaggen på dem lagt ägg och man kunnat döda afkomman.

Pissodes notatus

förmäles hafva år 1876 förstört plantor af cembratallen på kronoparken Vallen i Medelpad.

Hylesinus piniperda.

Med oblida ögon betraktar skogsmannen äfven märgborren, hvilken, om den ock vanligen icke, liksom Hylobius abietis, utsläcker lifsgnistan hos friska plantor eller träd, dock orsakar skada genom toppskottens förstörande och däraf föranledd krokig stamform. Där han förekommer i större massor måste därför åtgärder vidtagas för att hålla honom inom tillbörliga gränser, hvilket plägar ske sålunda, att i mars eller april utläggas fälda ungtallar, under hvilkas bark märgborren sedan lägger sina ägg, hvarefter barken aftages, då ägg och larver dö. — Bland svårare härjningar af märgborren må nämnas en å kronoparken *Mösseberg* i Vestergötland; 1876 hade insekten gjort betydlig skada i 12 à 15-åriga skogsbestånd uppkomna efter rutsådd, och utbredt sig allt mer under påföljande åren, hvarför 1878 skogen nedhöggs på nära ett tunnland och utlades såsom fångträd i angränsande skogsbestånd, hvarefter, då i juni månad ett ofantligt antal larver befunnos under barken, det ansågs ändamålsenligast att uppbränna träden; men icke desto mindre, och oaktadt förnyade utrotningsåtgärder, fortfor härjningen under åren 1879—84. — Å kronoparken *Norra Qvill* i norra delen af Kalmar län förekom jämväl en liknande härjning år 1876 och följande år; 1884, då den lärer hafva uppnått höjdpunkten, omfattade den omkring 150 tunnland, men var följande året upphörd. — Eljest synes insekten åren 1884—85 hafva haft en allmännare utbredning, enär afsevärda skador af densamma då omförmälas från *Enköpings, Åkers* (Södermanland), *Hunnebergs, Svältornas* (Vestergötland) och *Engelholms* revir.

Tomicus typographus.

Visserligen är det en känd sak, att träd, som angripits af denna mycket allmänna skalbagge, dö, men icke desto mindre kan frågan, huruvida barkborren är för skogarne synnerligen skadlig, anses icke vara fullständigt utredd. Mången antager att, enär årligen tusental af insekten anfallna granar i vårt land förtorka, den måste vara en af våra för skogen skadligaste insekter, men andra ha trott sig finna, att han endast undantagsvis slår sig på friska träd och nästan uteslutande håller sig till dem, som af en eller annan anledning råkat i döende tillstånd, och hvilkas undergång han således endast påskyndar. Sådana anledningar förekomma ofta, enär granen är ett ömtåligt träd, hvilket tager obotlig skada redan af lätta sår och lindriga skogseldar, som af tallen uthärdas utan stor olägenhet. Därtill kommer framför allt, att granen till följd af sina flacklöpande rötter, hvilka lemna trädet föga fäste, och sin jämförelsevis stora grenmassa är synnerligen utsatt för stormskada ej blott genom fullständigt kullstörtande, utan ock, i vida större utsträckning, genom sugrötternas afslitande till följd af trädets vajande rörelser, en skada, som ej genast faller i ögonen, men snart nog ger sig tillkänna genom trädets förtorkande — den s. k. grantorkan — på stundom rätt stora vidder. Att de döende träden måste blifva ypperliga tillhåll för barkborren, är självklart; han behöfver ej, såsom när han angriper ett fullkomligt friskt träd, frukta att i sitt borrhål vid sårandet af bastlagret dränkas i den framsipprande kådan. Ej underligt att, då man i de döende träden finner massor af denna insekt, han ensam får uppbära skulden för trädens undergång. I alla händelser torde vara behöfligt att genom noggranna iakttagelser söka få närmare utredt, huruvida barkborren anfaller fullkomligt friska träd i större utsträckning. — Jägmästarne hafva naturligtvis ofta nog anledning inberätta fall af grantorka synnerligast i trakter, där äldre granskog finnes utan afsevärd inblandning af andra trädslag, och intager i detta afseende *Vermland* ett framstående rum. Här har, enligt hvad jägmästarne Vickman och Fagerlin haft att berätta, på åtskilliga allmänna skogar grantorkan under hela tioårsperioden och äfven under några år

förut haft en betydlig utsträckning, ehuru mindre under åren 1880, 1881, 1884 och 1885. Nu är att märka, att å dessa granskogar, hvilka innehöllo en mängd öfveråriga träd, dessa sistnämda utgallrades omkring 1872—73; den glesnade skogen blef mera utsatt för vindens verkningar, träd rotrycktes och barkborren uppträdde sedermera i massa. 1882 grasserade starka stormar, och 1883 finna vi åter insekten ökad. — År 1873 utmärkte sig framför andra genom stormar öfver landet, och påföljande åren till och med 1877 omförmäla jägmästarnes tjänsteberättelser betydliga härjningar af barkborren inom vidt skilda trakter af norra och mellersta Sverige ända ned till Vestergötland; därefter fick man vara någorlunda i fred, men den svåra storm, hvilken i februari 1882 hemsökte en stor del af landet, efterföljdes af insektens massvisa uppträdande åren 1882—85 i Upland, Södermanland, Vestergötland, Småland, Öland och Skåne.

Det är nog antagligt, att ej blott Tom. typographus, utan äfven andra arter af samma slägte haft sin hand eller rättare sagdt sina käkar med i spelet, men säkert torde vara, att den förre utfört hufvudrollen.

Lophyrus pini.

Tallstekeln tillhör icke de insekter, hvilkas angrepp på skogen orsaka nämnvärd skada, hvadan densamma af skogsmännen mera sällan omförmäles i officiela rapporter, nämligen endast när larven, »sprittmasken», visat sig i större massor. Detta inträffade år 1879 i *Vartofta revir* (Vestergötland), där enligt jägmästaren v. NACKREIJS uppgift 25 qv.-ref trettio-årig tallskog på kronoparken Haboskogen och 300 qv.-ref å häradsallmänningen Hökensås härjades af larven, som förtärde barren. Den uppträdde isynnerhet fram på hösten, efter att dock redan på sommaren hafva visat sig. — Vidare har den åren 1882 och 1883 uppträdt i mängd inom tallkulturerna å *Svältorna* samtidigt med en parasitsvamp (Ceoma pinitorquum), och år 1884 inom *Slättbygds revir* (Vestergötland).

Tortrix viridana.

Ekvecklaren, som årligen förekommer å ekskog, kan, när den något år uppträder i så stor mängd, att träden aflöfvas, orsaka minskning i det årets tillväxt, hvilket tydligt gifver sig tillkänna genom bredden af stammens och grenarnes årsringar. Enär larven går i puppa vid midsommartiden och således icke hindrar utväxandet af nya skott, dö de angripna träden icke ut. De starkaste härjningarne af denna lilla fjärils larver omförmälas från *Eksjö revir* åren 1876 och 1877 på kronans ekplantering å Visingsö, samt från *Åkers revir* (Södermanland), där den år 1883 lärer aflöfvat ej blott ekar, utan äfven andra träd, samt åter uppträdde, ehuru mindre talrikt, det påföljande året.

Coccyx buoliana.

Tallskottvecklaren är besvärlig därigenom, att dess larv i likhet med märgborren förstör ungtallars skott och orsakar krokig stamform. I större mängd förekom den år 1878 på *Omberg* i Östergötland i en 10 årig tallplantering, samt 1884 på *Böda* kronopark (Öland), där jägmästaren Bohman lät insamla omkring 6,500 larver och puppor.

Coccyx hercyniana.

Granbarrvecklaren säges år 1884 hafva uppträdt på medelålders granar i *Sala revir*, där den dock ej orsakat nämnvärd skada.

Grapholitha strobilana.

Grankottvecklaren, ehuru allmänt förekommande i mellersta och södra Sverige, gör dock ingen egentlig skada, enär han endast angriper kottarne, hvilka däraf erhålla ett egendomligt krokigt utseende. Anmärkningsvärdt torde möjligen vara, att han år 1879 omförmäles från *Torneå revir*.

Chermes coccineus.

Den röda granbarrlusen hade år 1876 på *Böda* kronopark i ovanlig grad innästlat sig å en granplantering, i följd hvaraf en mängd af de förut särdeles frodiga ungträden torkade och måste nedhuggas. Denna plantering hade varit utförd med plantor efter inköpt, antagligen tyskt frö; på de i orten inhemska granarne hade insekten däremot endast undantagsvis uppträdt.

Ofvanstående korta sammanfattning af iakttagelser under en tioårig period lider säkerligen af många ofullständigheter och lyten, en följd däraf, att den grundar sig endast på skogstjänstemäns *officiela* berättelser, hvilkas nödvändiga knapphet i form icke tillstädjer vidlyftighet. Den torde därför få afslutas med en liflig uppmaning till alla skogsmän att öfver iakttagna skogsinsekters uppträdande och lefnadssätt insända mera detaljerade beskrifningar till denna tidskrift, hvilken, spridd ej blott bland in- och utlandets entomologer ex professo, utan äfven, och detta ej minst, bland våra skogs- och jordbrukare, utgör ett synnerligen lämpligt organ för meddelanden och diskussioner i hithörande frågor.